כתנאי (*דתניא) *עבדי כהנים היו דברי ר׳ מאיר רבי יוסי אומר משפחת בית הפגרים ומשפחת בית ציפריא ומאמאום היו שהיו משיאין לכהונה ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר לוים היו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר *עבדים היו קסבר עיקר שירה בפה ומאן דאמר לוים היו קסבר *עיקר שירה בכלי, ותסברא רבי יוסי מאי קסבר: אי קסבר עיקר שירה בפה אפילו עבדים נמי, אי קסבר עיקר שירה בכלי לוים אין ישראלים לא! אלא *דכולי עלמא עיקר שירה בפה ובהא קא מיפלגי: דמר סבר הכי הוה מעשה ומר סבר הכי הוה מעשה, למאי נפקא מינה למעלין מדוכן ליוחסין ולמעשר קא מיפלגי: מאן דאמר עבדים היו קסבר אין מעלין מדוכן ליוחסין ולא למעשר ומאן דאמר ישראל היו קסבר מעלין מדוכן ליוחסין אבל לא למעשר ומאן דאמר לוים היו קסבר מעלין מדוכן בין ליוחסין בין למעשר; ורבי ירמיה בר אבא אמר מחלוקת בשיר של שואבה דרבי יוסי בר יהודה סבר שמחה יתירה נמי דוחה את השבת ורבנן סברי שמחה יתירה אינה דוחה את השבת אבל בשיר של קרבן דברי הכל עבודה היא ודוחה את השבת. מיתיבי שיר של שואבה דוחה את השבת דברי רבי יוסי בר יהודה וחכמים אומרים אף יום טוב אינו דוחה תיובתא דרב יוסף? תיובתא, לימא בשיר של שואבה הוא דפליגי אבל בשיר של קרבן דברי הכל דוחה את השבת, לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי? אמר לך רב יוסף פליגי בשיר של שואבה והוא הדין לקרבן, והאי דקמיפלגי בשיר של שואבה להודיעך כחו דרבי יוסי בר יהודה דאפילו דשואבה נמי דחי, והא קתני זהו חליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב זהו דאינו דוחה אבל דקרבן דוחה מני: אי נימא רבי יוסי בר יהודה האמר שיר של שואבה נמי דוחה אלא לאו רבנן, ותיובתא דרב יוסף בתרתי? תיובתא; מאי טעמא דמאן דאמר עיקר שירה בכלי דכתיב דה״ב כט ויאמר חזקיהו להעלות העולה להמזבח ובעת החל העולה החל שיר ה׳ והחצוצרות ועל ידי כלי דויד מלך ישראל, מ״ט דמאן דאמר עיקר שירה בפה דכתיב שם ה ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד ואידך נמי הא כתיב ויאמר חזקיהו, הכי קאמר החל שיר ה׳ בפה על ידי כלי דויד מלך ישראל לבסומי קלא ואידך נמי הא כתיב ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים, הכי קאמר משוררים דומיא דמחצצרים מה מחצצרים בכלי אף משוררים בכלי:

מתני׳ (א) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול, מנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהם וארבעה סולמות לכל אחד ואחד וארבעה ילדים מפירחי כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג שהן מטילין לכל ספל וספל, *מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות

מתני׳ · עיקר שיר בפה או בכלי: **עבדי כהנים היו** · [משנה] במסכת ערכין היא על אוחזי כלי שיר בשעת שיר של קרבן קיימינן: **משפחת בית הפגרים ומשפחת בית ציפריא ומאמאום היו** · זה שם מקומם: **ומשיאין לכהונה** · ישראל מיוחסין היו שנשיהם אלמנות ובנותם ראויות לינשא לכהנים: **לוים היו** · אבל ישראלים פסולין לכך: **מעלין מדוכן** · הרואהו עומד על הדוכן עם הלוים א״צ לבדוק אחריו לא להשיאו מיוחסת ולא לתת לו מעשר ראשון דודאי לוי הוא שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם כי אם לוים כדי שלא יטעו בהם בני אדם להחזיקם כלוים ואינם לוים: **ומ״ד ישראל היו** · סבר מדוכן ליוחסין מעלין שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם עבדים: **אבל לא למעשרות** · שלא נזהרו מלהעמיד שם ישראל: **ומאן דאמר עבדים היו** · קסבר אין סומכין על הדוכן מלבדוק אחריו להעלותן ליוחסין הלכך לא נזהרו על כך: **ור׳ ירמיה אמר כו׳** · לעיל קאי אפלוגתא דרבי יוסי ברבי יהודה ורבנן ופליג אדרב יוסף: **הכי גרסינן דרבי יוסי סבר שמחה יתירה נמי דוחה שבת** · הואיל ושמחת מצוה היא ובחליל אין איסור מלאכה אלא שבות בעלמא: **תיובתא דרב יוסף** · דאמר מודה ר׳ יוסי בשיר של שואבה דלא ידחה: **אבל בשיר של קרבן דוחה כו׳** · האי לשון קושיא ובעיא הוא כלומר חזינן הכא דבשל שואבה פליגי ואיכא למידק הא בשל קרבן מודו רבנן דדחי: **לימא תהוי תיובתא דרב יוסף** · כמי בהא דאמר לעיל בשל קרבן פליגי והכא דייקינן דמודו רבנן ביה והויא תיובתא בתרתי בשל שואבה הוי תיובתיה מדרבי יוסי ובשל קרבן הוי תיובתיה מדרבנן: **והוא הדין לקרבן** · ומדרבנן לא תותביה: **והא קתני מתניתין וזהו חליל כו׳** · ל״ג והא עלה קתני אלא והא קתני: **אלא לאו רבנן היא** · דשמעינן להו בדשואבה דלא דחי וקתני זהו למעוטי דקרבן אלמא בשל קרבן מודו: **החל שיר ה׳ והחצוצרות ועל ידי כלי דויד** · אלמא כלי דוד שיר ה׳ קרי ליה: **למחצצרים ולמשוררים** · והכא לא כתיב כלים וחצוצרות לאו כלי שיר נינהו שהן לתקיעות התמידין והמוספין: **מתני׳ יורדין לעזרת נשים** · כהנים ולוים יורדין מעזרת ישראל שהיא גבוהה לעזרת נשים שלמטה הימנה בשיפוע ההר: **ומתקנין שם תיקון גדול** · מפרש בגמרא: **וארבעה ספלים של זהב בראשיהן** · בראש כל מנורה ומנורה: **ילדים** · בחורים ובידיהם כדי שמן ועולים כל אחד בסולמו: **מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן היו מפקיעין** · ממכנסי בגדי הסרד שהיו משל בוץ ומאבנטיהם הישנים מפקיעין קורעין לעשות פתילות: **שלא היתה מאירה מאור בית השואבה** · לפי שהמנורות גבוהין חמשים אמה* והר הבית גבוה והאורה זורחת בכל העיר וכותל מזרחי שהוא לסוף עזרת נשים היה נמוך כדאמרינן בסדר יומא (דף טז.) והמנורות עולין למעלה הימנה:

עבדי כהנים היו · משנה היא פרק שני דערכין (דף י.) ותימה דהכא מסקינן דכ״ע עיקר שירה בפה והתם קתני רישא דחליל מכה בשמונה ימי החג ואי אפשר בלא שבת וי״ל דהא מפרש טעם משום דאין שבות במקדש ובירושלמי פריך ומשני רישא רבי יוסי בר׳ יהודה היא:

מעלין מדוכן · ראוהו עומד על הדוכן עם הלוים אין צריך לבדוק אחריו לא להשיאו מיוחסת וליתן לו מעשר ראשון דודאי לוי הוא שמפני דבר זה לא הרגילו עבדים לעמוד שם כך פירש בקונטרס משמע שרוצה לומר דפליגי בהכי דמר סבר אין להעמיד עבדים לדוכן דחיישינן שמא יעלוס ליוחסין ולמעשר ומר סבר לא חיישינן למעשר אבל חיישינן ליוחסין ומר סבר אף ליוחסין לא חיישינן ואין הלשון משמע כן דקאמר והכא בהא קא מיפלגי מר סבר הכי הוה מעשה ומ״ס הכי הוה מעשה משמע שהמעשר אין תלוי בהעלאה אלא העלאה תלויה במעשר דמר סבר הכי הוה מעשה שהלוים היו בקיאים בכלי שיר ומר סבר עבדים היו בקיאים יותר מן הכל והעמידום ומיהו פרק שני דערכין (דף יא. ושם) משמע כפירש הקונטרס דגרס והכא במעלין מדוכן למעשרות וליוחסין קמיפלגי ומיהו גם לפי מה שפירשתי שם יש ליישבו:

למחצצרים ולמשוררים · והכא לא כתיבי כלים וחצוצרות לאו כלי שיר נינהו שהם לתקיעות התמידין והמוספין כך פירש בקונ׳ ותימ׳ קרא גופיה כתוב בכלי שיר דקרא הכי כתיב בדברי הימים (ב׳ ה׳) גבי שלמה כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה׳ וכהרים קול בחצוצרות ובמצלתים ובכלי השיר ובהלל לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו וי״ל דדייק מדחלקם לב׳ הילולים דמעיקרא כתיב גבי שירה בפה להשמיע קול אחד להלל להודות לה׳ ולבתר הכי כתיב גבי כלי השיר ובהלל לה׳ שמע מיניה דעיקר שירה בפה וכלי השיר לבסומי קלא:

מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן · תימה דלא חשיב נמי *)כתונת, שגם היא היתה של שש:

שעליהן הלוים עומדין בכלי שיר · לשמחת בית השואבה אבל דוכן לשיר דקרבן אצל המזבח היה כך פירש בקונט׳ ובמס׳ מדות (פ״ב מ״ו) תנן ומייתי לה בפ״ק דיומא (דף טז.) ראב״י אומר מעלה היתה שם גבוהה אמה ודוכן נתון עליה ואותה מעלה היתה בין עזרת ישראל לעזרת כהנים:

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ כלי המקדש הלכה ג סמג עשין קסט:

ד ג מיי׳ שם ופ״כ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב:

ה ד מיי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה יג:

ו ה מיי׳ פ״ג מהלכות כלי המקדש הל׳ ו סמג עשין קע:

ז ו מיי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה יב:

ח ז מיי׳ פ״ח מהלכות כלי המקדש הלכה ו:

ט ח מיי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה יד:

רבינו חננאל

תנאי היא דתנן בערכין פ״ב עבדי כהנים היו דברי ר״מ[ר׳ יוסי]אומר משפחת בית הפגרים כו׳ · רבי חנניה בן אנטיגנוס אומר לוים · מאי לאו בהא פליגי דמ״ד עבדים היו · פי׳ אלו המכים באבוב קסבר עיקר שירה בפה והלויים הם משוררים · פי׳ ואלו המכים באבוב אף על פי שהן עבדים הותרו שהרי אין הסמיכה עליהן · ומ״ד לוים היו קסבר עיקר שירה בכלי לפיכך לויים היו · ותסברא דבהכי פליגי אי הכי ר׳ יוסי דקתני כשרין היו מאי קאמר כו׳ כמו שהוא מפורש בערכין פרק ג׳ ור׳ ירמיה בר אבא אמר מחלוקת בשיר של בית השואבה אבל בשיר של קרבן דברי הכל עבודה היא ודחיא שבת מיתיבי חליל של בית השואבה דוחה שבת דברי ר׳ יוסי בר׳ יהודה וחכ״א אפילו יו״ט אינו דוחה תיובתא דרב יוסף תיובתא בחליל של בית השואבה אבל בשיר של קרבן דברי הכל דחי ואסיקנא תיובתא דרב יוסף בתרתי תיובתא מ״ד עיקר שירה בכלי מ״ט דכתיב ויאמר חזקיהו להעלות העולה להמזבח וגו׳ ומ״ד עיקר שירה בפה מ״ט דכתיב ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד *) והכי קאמר להעלות העולה החל שיר ה׳ בפה ועל ידי כלי דוד לבסומי קלא · ואידך אמר לך אדרבה משוררים למחצצרים מה מחצצרים בכלי אף משוררים בכלי: מתני׳ מוצאי יו״ט הראשון של חג היו יורדין לעזרת ישראל ומתקנין שם תיקון גדול

*) חסר כאן וצ״ל ואידך נמי הא כתיב ויאמר חזקיהו וגו׳ הכי קאמר וכו׳.

מסורת הש״ס

ערכין י.

[שם יא.] תענית כז. [לעיל כ: ושם נסמן]

[שם בערכין ע״ש]

[לקמן נג:]

שבת כא. יומא כג.

הגהות הב״ח

(א) במשנה אמרו כל מי שלא ראה שמחת וכו׳ כדים של שמן של מאה:

גליון הש״ס

גמרא לימא תהוי תיובתא דר״י בתרתי · כעין זה לעיל דף ד ע״ב וש״נ:

נושא (המשך)
נסיונו של ר׳פפא
לומר דהשאלה
"אם עיקר שירה בפה או
בכלי" הוי מח׳ תנאים

נושא (המשך)/מבנה
"מאי טעמא"
דמקורות מפסוקים לדעות
דלעיל דעיקר שירה:
א) בכלי
ב) בפה

נושא
ת״אור שמחת בית
השואבה

---

*) [צ״ע דלא הקשו גם ממגבעת ועיין בתוי״ט שהגיה דבר זה בתימה]